

QENDER SOSİOLOGİYASI

Tərtibatçı- müəllif:	Axundov A.B. – Qərb Universiteti humanitar fənlər kafedrasının müəllimi, fəlsəfə elmləri namizədi
Elmi redaktor:	Əzimov A.B. – humanitar fənlər kafedrasının baş müəllimi, fəlsəfə elmləri namizədi
Rəyçilər:	Məmmədzadə İ., fəlsəfə elmləri doktoru Abdullayeva M., fəlsəfə elmləri namizədi

GİRİŞ

Cəmiyyətdəki miqyaslı sosial-iqtisadi və siyasi dəyişikliklər müxtəlif sosial qrupların status dəyişikliklərinə, qender münasibətlərinin problemləşməsinə səbəb olur. İctimai həyatın ayrı-ayrı sahələrində, privat sahədə qadın və kişilərin vəziyyəti dəyişir, ailə quruluşunda və sosial zəmanətlər sistemində dəyişiklik baş verir.

Qender münasibətlərinin araşdırılması bir çox sosial və humanitar elmlərin, həmçinin sosiologiyanın ayrılmaz hissəsinə çevrilir. Azərbaycanda bütövlükdə qenderologiyanın institutlaşması prosesi gedir.

Tədris proqramının məqsədi qender metodologiyasının sosial tədqiqatlarda yayılması, gənclərin ictimai şüurunda qender roluna dair qeyri-ənənəvi təsəvvürlərin təsdiqi, cinslərin qarşılıqlı əlaqəsində simmetriyanın vacibliyidir.

Proqramda qender stratifikasiyası məsələləri, ailə və ixtisas münasibətlərinin qender problemləri, sosial siyasətin qender aspektləri və s. açılır.

Bu proqramda məntiqi ardıcılıqla tematik plan, mövzuların adı, onların annotasiyası və tövsiyə olunan ədəbiyyatın siyahısı təqdim olunmuşdur.

Proqram 36 saat üçün hesablanmışdır və sosioloq, politoloq ixtisası seçən tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur.

TEMATİK PLAN

Mövzular		Saatların miqdarı		
		Cəmi	Mühazirələr	Seminarlar
1.	Qender araşdırmalarının nəzəri və metodoloji problemləri	6	4	2
2.	Qadın və cəmiyyət	6	4	2
3.	Qender stratifikasiyası	6	4	2
4.	İxtisas münasibətlərində qender problemləri	6	4	2
5.	Ailə münasibətlərində qender problemləri	8	4	4
6.	Qadın sosial siyasətin obyekt kimi	4	2	2
CƏMİ		36	22	14

MÖVZU № 1. Qender araşdırmalarının nəzəri və metodoloji problemləri

Qender araşdırmalarının predmeti, vəzifə və metodologiyası. «Qender» və «cins» anlayışları. Fənləraralılıq qender tədqiqatlarının xarakteristikası kimi. Qender araşdırmalarının əsas inkişaf mərhələləri: alarmist, feminist konseptuallığı mərhələsi, postfeminist mərhələsi.

Qender sosiologiyasının statusu və mahiyyəti. Qender sosiologiyası xüsusi sosioloji nəzəriyyə kimi. Qender sosiologiyasının vacib funksiyaları: informasiya, dünyagörüşü, tətbiqi. Qender sosiologiyasında əsas yanaşmalar: cinsi-rol yanaşması, sosial konstruktivizm. Qender sosiologiyası və feminizm.

Qender sosiologiyasında sosial informasiyanın yığılma metodları: daxil edilmiş (iştirakedici) müşahidə, bioqrafik metod, dərinləşmiş müsahibələr, dialoqlu yaxud interaktiv müsahibə – söhbət, sənədlərin təhlili.

MÖVZU № 2. Qadın və cəmiyyət

Sosial-fəlsəfi fikir tarixində qender problemi. Cəmiyyətin ayrı-ayrı inkişaf mərhələlərində qadının vəziyyəti.

Qadın hərəkatı: əsas mərhələləri. Feminizm nəzəriyyə və sosial praktika kimi. Dünyanın patriarxat və feminist mənzərəsi: əsas dəyərlər. Feminizmin funksiyaları: müdafiə, sosiomədəni, protest. Müasir feminist nəzəriyyələr: liberal radikal, sosial-feminizm.

Cəmiyyətin öyrənilməsinə yeni qender yanaşması; qender yanaşması qadın hərəkatının koqnitiv praktikasını kimi.

MÖVZU № 3. Qender stratifikasiyası

Qender stratifikasiyası, kişi və qadının sosial statusu qender sosiologiyasının əsas məhəfumları kimi. Qender bölümünün əsas komponentləri: bioloji cins, qender eyniliyi və idealları (maskulinlik və feminlik anlayışları), qender rolları. Qender stratifikasiyasının metodologiyası: funksionalizm, münaqişə nəzəriyyəsi, neomarksizm. Qender tədqiqatları sahəsindəki əsas paradigmlər.

Qender sosiallaşma. Cinsi-rol stereotiplərinin məzmunu. Qender stereotiplərinin əsas qrupları və funksiyaları.

MÖVZU № 4. İxtisas münasibətlərində qender problemləri

Qadınların sosial vəziyyətinin xüsusiyyətləri, iki növ istehsal sahəsində iştirakı, onların arasında rəqabət.

Qadın iqtisadi münasibətlər sistemində. Əmək sahəsində qender bərabərsizliyi. Əmək bazarında diskriminasiyanın səbəbləri.

Qadınların bazar iqtisadiyyatı şəraitinə adaptasiyası problemi. Bazara keçidin sosial nəticələri: yoxsulluğun feminizasiyası, qadınlar arasında yüksəkstatuslu qrupların aşağı enməsi, qadınların ixtisas iddialarının aşağı enməsi. İşsiz qadınların əsas əxlaq növləri. Keçid mərhələsində qadınların sosial mobilliyi: əsas xarakteristikalar.

Qadın məşğulluğu problemi, Qərbi Avropada əmək bazarında cinslərin bərabərliyi siyasəti.

MÖVZU № 5. Ailə münasibətlərində qender problemləri

Ailə cəmiyyətin sosial institutu kimi. Ailənin tədqiqinə əsas sosioloji yanaşmalar. Ailəyə feminist baxışlar. Ailənin funksiyaları.

Kəbin-ailə münasibətlərinin inkişafında müasir tendensiyalar. Seksual inqilab və ailə. Ailə cəmiyyətin sosial transformasiyası şəraitində. Azərbaycanda demografik situasiyanın xüsusiyyətləri.

Ailədə qənder təsəvvürləri. Ailədə rolların qarşılıqlı təsiri. Kəbinin keyfiyyəti, əsas amillər. Ailənin dezintegrasiyası problemi. Ailədə zorakılıq. Qadın üzərində zorakılığı izah edən əsas nəzər nöqtələri.

MÖVZU № 6. Qadın sosial siyasətin obyektı kimi

Qadının sosial statusu. Qadınların əsas sosial maraqları: qadın və kişilərin bərabərhüquqluğunun təmin edilməsi, ana və uşağın müdafiəsi, ixtisasi seqreçasiyanın və hər növ diskriminasiyanın aradan qaldırılması, qadınlara münasibətdə zorakılığın qarşısının alınması.

Dövlətin sosial siyasəti, onun əsas istiqamətləri, keçid dövründəki xüsusiyyətləri. İnkişaf etmiş ölkələrdə sosial siyasət. Sosial təhlükəsizlik anlayışı, əsas təhlükələr.

Qadınların sosial diskriminasiyası, onun əsas təzahürləri. Qadın diskriminasiyasının sosial nəticələri. Qadın hüquqlarının müdafiəsinə dair əsas beynəlxalq sənədlər.

ƏDƏBİYYAT

- 1 Mirzəyeva R. Kişi və qadın münasibətləri. – B., 1999
- 2 Анурин В.Ф. Сексуальная революция: двойной стандарт //Социологические исследования, 2000, № 9
- 3 Гендер в Азербайджане. Бюллетень. 1999-2000
- 4 Гендерология. Международный азербайджанский научно-популярный журнал. 2000, № 3
- 5 Гидденс Э. Социология. – М., 1999
- 6 Гендерные исследования в гуманитарных науках: современные подходы. Материалы международной научной конференции (Иваново.15-16 сентября 2000 г.) – Иваново, 2000
- 7 Гендерные исследования: феминистская методология в социальных науках. Материалы 2-ой Международной летней школы по гендерным исследованиям (Форос, 1998) – Харьков, 1998
- 8 Здравомыслова Е.А. Социология гендерных отношений и гендерный подход в социологии //Социологические исследования, 2000, № 11
- 9 Касумова Е.В., Нахичеванлы А.Г. Женщина в социальном конфликте. – Б., 2000
- 10 Клименкова Т.А. Философские проблемы неофеминизма 70-х годов //Вопросы философии, 1988, № 5
- 11 Клещина И.С. Гендерная социализация. Спб., 1998
- 12 Мовсумова Л.Д. Проблема женщины в духовной культуре Азербайджана. – Б., 1996
- 13 Обеспечение равенства полов: политика стран Западной Европы (под ред. Гардинер Ф.) – М., 2000
- 14 Пфау-Эффингер Б. Опыт кросс-национального анализа гендерного уклада //Социологические исследования, 2000, № 11
- 15 Римашевская Н., Ванной Д. И др. Окно в русскую частную жизнь. – М., 1999
- 16 Смелзер Н. Социология. – М., 1994

- 17 Серегина И.И. Профессиональная карьера //Социологические исследования, 1999, № 4
- 18 Силласте Г.Г. Эволюция социальных позиций женщин в меняющемся российском обществе //Социологические исследования, 1995, № 4
- 19 Силласте Г.Г. Социогендерные отношения в период социальной трансформации России //Социологические исследования. 1994, № 3
- 20 Силласте Г.Г., Кожамжарова Г.Ж. Социальная дискриминация женщин как предмет социологического анализа //Социологические исследования, 1997, № 12
- 21 Силласте Г.Г. Женщина как объект и субъект социальной безопасности //Социологические исследования, 1998, № 12
- 22 Силласте Г.Г. Гендерная социология как частная социологическая теория //Социологические исследования, 2000, № 11
- 23 Теория и история феминизма /под ред. Жеребкиной И./ - М., 1996
- 24 Чемберлен М.К. Развитие гендерных исследований в США //Социологические исследования, 1992, № 5
- 25 Юлина Н.С. Проблемы женщин: философские аспекты //Вопросы философии, 1998, № 5